

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ละครพันทางยุคต้นแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่หนึ่ง คือระยะแรกเริ่มเมื่อเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง จัดแสดงละครร่ำในลักษณะออกภาษา ระยะที่สอง คือระยะที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงนำแนวความคิดของละครท่านเจ้าคุณมหินทรศักดิ์ธำรงมาปรับปรุง

ในระยะที่ 1 เจ้าคุณมหินทรศักดิ์ธำรงริเริ่มจัดการแสดงละครขึ้นในปลายรัชกาลที่ 4 โดยให้คณะละครผู้หญิงของท่านที่แสดงละครร่ำแบบเดิม มาแสดงเป็นละครออกภาษาในปลายรัชกาลที่ 4 โดยให้เนื้อเรื่อง เพลง การเจรจา การแต่งกาย มีลักษณะเลียนแบบชาวต่างชาติ เช่น จีน ลาวและพม่า ฯลฯ ท่านเจ้าคุณมหินทรศักดิ์ธำรงจัดแสดงละครขึ้นเป็นครั้งคราวในบ้านของท่าน ที่ตำบลท่าเตียน เมื่อมีผู้นิยมมากขึ้นจึงจัดแสดงเป็นประจำวิกและเรื่อง วิกมาจาก Week แต่ในสมัยนั้นหมายถึงข้างขึ้น 7 ค่ำ ถึงข้างแรม 8 ค่ำ อันเป็นเวลา que การเดินทางกลางคืนของผู้ที่ได้สะดวก ต่อมาได้สร้างโรงละคร "ปรีณส์เธียเตอร์" ให้ใหญ่กว่าเดิม ลักษณะการแสดงที่สำคัญคือ ดำเนินเรื่องรวดเร็ว เจ็บปนตลกขบขันโหดโผน การรำรำมีที่ท่าว่องไวกระฉับกระเฉง เน้นความรู้สึกเด่นชัด เป็นจริงเป็นจัง ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายมีการเจรจาสดเพราะมุ่งแสดงให้ประชาชนทั่วไปชม นอกจากเล่นประจำโรงแล้ว ละครท่านเจ้าคุณยังรับจ้างไปแสดงตามงานทั่วไป ละครท่านเจ้าคุณต่อมาเรียกว่าละครผสมสามัคคี และได้สืบทอดไปยังนายบุศย์ผู้เป็นบุตรชายซึ่งเปลี่ยนชื่อคณะละครเป็นบุศย์มหินทรแต่ประสบปัญหาทางธุรกิจ คุณหญิงเลื่อนฤทธิ์จึงรับอุปการะละครคณะนี้ไว้โดยใช้ชื่อละครผสมสามัคคีตามเดิม ในที่สุดเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ พระสนมเอกในรัชกาลที่ 5 ได้สืบทอดการแสดงนี้ต่อมา

ระยะที่ 2 เมื่อรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ฉลองต้นลั่นจี่ในพระราชวังดุสิตออกลูกด้วยละครหม่อมหลวงถ้วน ๆ เป็นช่ายาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ จัดแสดงละครตามแนวละครเจ้าคุณมหินทรขึ้นใน พ.ศ. 2451 เรื่องพระลอตอนกลาง บทพระนิพนธ์ของเสด็จในกรม ละครคณะนี้แสดงเป็น

ประจำที่โรงละครในวังของเสด็จในกรม เรียกว่ากระท่อมมณมิตร ต่อมาได้แสดงในโรงละครที่สร้างใหม่ในวังนั้นเช่นกันชื่อว่าโรงละครปรีดาลัย ลักษณะการแสดง ประณีตกว่าละครท่านเจ้าคุณ เช่น การร่ายรำ, บทเจรจาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดฉากแบบสมจริง ละครคณะนี้ได้สืบทอดมาถึงพระบิดาของเสด็จในกรม คือ พระนางเชอลักษณ์มีลาวัณ พระมเหสีในรัชกาลที่ 6

รูปแบบละครทั้งสองคณะนี้มีได้ เรียกว่าละครพันทางมาแต่เดิมแต่ได้รับการจัดให้อยู่ในหมวดละครพันทางในภายหลัง กรมศิลปากรในฐานะผู้รับผิดชอบนาฏศิลป์ไทย ได้จัดการแสดงละครพันทางนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ละครพันทางของกรมศิลปากร นอกจากจะได้รับแนวทางจากละครเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง และจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ แล้ว ก็นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย และมีละครพันทางแนวใหม่เกิดขึ้นอีกแนวหนึ่ง คือ แนวหลวงวิจิตรวาทการ

ละครพันทางสองแนวเดิม นอกจากจะใช้บทเดิมแล้วยังมีการแต่งเพิ่มเติมอีกหลายเรื่อง มีการปรับปรุงเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ มีการประดิษฐ์ระบำขึ้นหลายชุด มีการจัดฉาก แสง สี ให้ดูสมจริง ด้วยเทคนิคสมัยใหม่ขึ้นกว่าแต่ก่อน และเนื่องจากกรมศิลปากรจัดการแสดงเป็นรอบ ๆ ละประมาณ 2-3 ชั่วโมง จึงทำให้ต้องปรับปรุงบทละครพันทางให้สั้น ๆ กระทัดรัดได้ใจความตามท้องเรื่องเดิม แต่สามารถจบเป็นตอน ๆ ได้ใน 1 รอบ

ละครพันทางของหลวงวิจิตรวาทการนั้น มีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับละครพันทางสองแนวแรก แต่เนื้อหาเน้นการปลุกใจให้รักชาติใช้ดนตรีสากลประกอบเพลงร้อง และให้ตัวละครร้องเองแทนการร้องต้นเสียงตามแบบเดิม เพลงประกอบการแสดงทั่วไปยังใช้ปี่พาทย์ มีการใช้ท่ารำไทยกับเพลงที่บรรเลงด้วยดนตรีสากล มีการร้องเพลงเอกของเรื่อง สลับฉาก ระหว่างเจรจาผู้แสดงใช้วิธีแสดงแบบธรรมชาติเช่นเดียวกับละครพูดโดยทั่วไป เรื่องที่แสดงแต่งโดยหลวงวิจิตรวาทการทั้งสิ้น และท่านเป็นผู้กำหนดรูปแบบการแสดงทั้งหมด คนทั่วไปจึงเรียกละครพันทางแนวนี้ว่าละครพันทางหลวงวิจิตรวาทการ

ละครกรมศิลปากร จัดแสดงขึ้นที่โรงละครอนคิลปากรเมื่อ พ.ศ. 2495 โรงละครอนคิลปากรนับได้ว่าเป็นโรงละครแห่งชาติ เป็นโรงไม้หลังคาสังกะสี ตั้งอยู่ระหว่างพระที่นั่งวิมุกตพิมานกับกำแพงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาเกิดเพลิงไหม้ ได้มีการแสดงขึ้นใหม่ที่โรงละครแห่งชาติปัจจุบัน จนถึงทุกวันนี้

ละครทั้งสามแนวนี้ นายเสวี หวังในธรรม ซึ่งรับราชการในกองการสังคีต กรมศิลปากร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ได้มีประสบการณ์กับละครพื้นทางทั้งสามแนวนี้มาโดยตลอด และได้คิดปรับปรุงละครพื้นทางในแนวของท่านขึ้น โดยนำนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบมาทำเป็นละครพื้นทางแนวใหม่ขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง

ละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของนายเสวี หวังในธรรม ได้พัฒนาจากแนวของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง คือ มุ่งหมายให้สนุกสนาน การแสดงรวดเร็วขึ้นผสมผสานท่ารำ ดนตรีการแต่งกายเลียนแบบชาติต่างๆ ตามที่เนื้อเรื่องกำหนดไว้ และได้ปรับปรุงขึ้นจากแนวของพระยามหินทรศักดิ์ธำรง คือ เพิ่มแนวของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ และแนวของกรมศิลปากร คือ มีการแบ่งฉาก แบ่งตอน ทำให้เกิดเทคนิคการเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง มีการบอกตัวละครที่จะมีอยู่ในฉาก บอกลักษณะบรรยากาศของฉากในแต่ละตอน แต่สิ่งที่แตกต่างจากละครพื้นทางเรื่องอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด คือละครของนายเสวี

1. เน้นบทเจรจาประกอบท่าธรรมชาติ
2. แทรกบทตลกลงไปในตัวละครเดิมคือตัวมหาเถรกุโสดอ
3. สร้างตัวละครขึ้นมาใหม่

ตัวละครที่สร้างขึ้นมานี้คือตัวสำคัญ และเป็นจุดเด่นของเรื่อง ทำให้เรื่องเพิ่มรสชาติมากขึ้นไม่ทำให้เนื้อเรื่องเดิมเปลี่ยนไป ตัวตลกที่สร้างขึ้นมา คือ มืด เพือก แจ็กหนอม อ้วน เป็นต้น เนื้อเรื่องแต่ละตอนให้แนวคิด ปรัชญาชีวิต คุณธรรมมากมาย เช่น ความรักภักดีต่อบ้านเมือง ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความกตัญญู ความรักระหว่างพ่อ แม่ ลูก ความรักระหว่างครูกับศิษย์ ความรักระหว่างหนุ่มสาว ความไพเราะในสำนวนร้อยแก้วและร้อยกรอง เครื่องแต่งกายของตัวละครก็เพิ่มความหรูหรามากขึ้น มีการใช้เทคนิคใหม่เข้ามาประกอบฉาก ใช้แสง สี เสียง ช่วยให้เกิดความสมจริง นอกจากนี้ผู้แสดงเป็นศิลปินของกรมศิลปากร

ทั้งร่วมด้วยอาจารย์และนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดศิลปการฟ้อนรำ ตลอดจนรู้ขนบธรรมเนียมของการฟ้อนรำเป็นอย่างดี เช่น แม่ท่า ท่าหนึ่งท่าเชื่อม รู้จักการใช้ลีลาเฉพาะตัว เช่น ท่าเดิน การใช้ตัว ใช้ไหล่ การกล่อมหน้า จึงสามารถถ่ายทอดชีวิตจิตใจ ของตัวละครในเรื่องได้รวดเร็ว สามารถสร้างจินตนาการในการแสดงและนำประสบการณ์จากการเรียนมาใช้ได้เหมาะสมกับบทบาทของตัวละครในลักษณะต่างๆ เช่น บุคลิกรูปร่าง น้ำเสียง สิ่งทีกล่าวมานี้ช่วยโน้มน้าวอารมณ์และสร้างภาพประทับใจให้กับผู้ชม เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปหันมาสนใจและติดตามชมละครเรื่องนี้อย่างมากมาย

การที่นายเสรี หวังในธรรมได้เลือกตัวละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศบทประพันธ์ของยาขอบมาจัดแสดงนี้ เนื่องด้วยแรงบันดาลใจต่างๆซึ่งเกิดจากความนิยมชมชอบ ในถ้อยภาษา ลำนวน เนื้อเรื่อง การผูกเรื่อง เนื้อหาชวนดึงดูดใจให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ละครแนวใหม่ๆ จากบทประพันธ์ในหนังสือและเป็นการแสดงที่มีผู้แสดงสวมบทบาทตัวละครจริงๆ

นายเสรี หวังในธรรม มีวิธีการสร้างสรรค์ละครโดยมีขั้นตอนและแนววิธีดังนี้คือ ผู้เขียนนั้นจะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาของเรื่องเป็นอย่างดี มีคุณสมบัติเฉพาะบุคคลที่จะถอดความหมายจากร้อยแก้วตามบทประพันธ์เดิมมาเป็นบทละครและบทกลอนที่กระชับได้ใจความเหมาะสมกับการแสดง

ผู้แสดงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างมาก การแสดงจะใช้ชายจริงหญิงแท้เพื่อให้ละครดูสมจริง นักแสดงเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์จึงมีความชำนาญมีประสบการณ์ในการแสดงโขนละครต่าง ๆ เมื่อมาแสดงละครพันทางก็จะได้รับประสบการณ์ต่างกันไป เนื่องจากต้องเพิ่มการแสดงออกทางสีหน้า อารมณ์ ท่าทางวิธีพูด การทอ้งบทเพื่อเจรจา โดยจะมีการคัดเลือกผู้แสดงให้มีความเหมาะสมและสามารถ แสดงได้อย่างเข้าตัวอารมณ์ของตัวละคร

จากการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้แสดงที่ได้รับบทต่างๆ ในเรื่องผู้ชนะสิบทิศสามารถสรุปได้ว่า ผู้แสดงทุกคนต่างมั่นใจในความรู้ ความสามารถและสายตาของนายเสรี หวังในธรรมที่กำหนดบทให้ตนแสดง แม้ว่าจะขัดกับบุคลิกของผู้

แสดงบ้าง แต่ก็นับว่าเป็นการทำทลายความสามารถของผู้แสดง นอกจากนั้นการแสดงรูปแบบของนายเสรี จะเป็นรูปแบบใหม่ที่มีการพูดเจรจา การแสดงออกทางสีหน้า อารมณ์ การใช้เสียงพูด ฯลฯ ซึ่งต่างไปจากการแสดงที่ผู้แสดงเคยคุ้นมาแต่เดิม จากการแสดงโขน ละครนอก ละครใน ซึ่งแสดงออกทางท่าทางการรำรำมากกว่า จึงนับได้ว่านายเสรี หวังในธรรม ได้บุกเบิกให้นักแสดงจากกรมศิลปากรได้มีโอกาสแสดงความสามารถที่มีอยู่ ในแต่ละบุคคลออกมาจากแสดงผู้ชนะสิบทิศ

ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศจากแนวคิดของนายเสรีนี้มีการดัดแปลงปรับปรุงจากละครพันทางของเดิมบ้าง เช่น เครื่องแต่งกาย แม้ว่าจะยึดตามแบบของกรมศิลปากรก็ตาม แต่นายเสรีก็ได้ดัดแปลงคือเพิ่มความหรูหรา ด้วยการปักดิ้นเงินทอง เครื่องประดับและสีสรรของเครื่อง จัดตามฐานะของตัวละคร และมีความโดดเด่น

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงยังคงยึดตามแบบกรมศิลปากรแต่มีส่วแตกต่างคือ การบรรจุเนื้อร้องลงในทำนองเพลง ซึ่งจุดนี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจผู้ชม ให้มีความรู้สึก และอารมณ์คล้อย ตามไปด้วย

ฉากของละครเรื่องนี้ มักใช้ฉากเดิมที่มีอยู่แล้วแล้วได้นำเทคนิคเทคโนโลยีผนวกเข้าไปด้วย เพื่อให้เกิดความสมจริงมากยิ่งขึ้น เช่น ฉากฟ้าผ่า

วิธีการแสดง ในรูปแบบของนายเสรี หวังในธรรม จะมีการแบ่งบท แบ่งตอน และฉาก มีบทพูดและเน้นการบอกบทเป็นจุดสำคัญ และมีมากกว่าเรื่องอื่นๆ เนื่องจากคำที่ใช้พูด เจรจาเป็นคำศัพท์สำนวนโบราณ จึงยากต่อการจำถ้อยคำยาวๆ จึงต้องอาศัยการบอกบท ซึ่งช่วยให้ผู้แสดงมีความมั่นใจแสดงได้ถูกต้องตามบท มีความต่อเนื่องกลมกลืน

การเจรจาในเรื่องนี้จะแตกต่างจากเรื่องอื่นๆที่ตัวละครที่เป็นชนต่างชาติ นั้นจะเจรจาสื่อเป็นสำเนียงภาษาไทยธรรมดาซึ่งต่างจากละครพันทางอื่นๆ ที่ตัวละครมักจะเจรจาสื่อในสำเนียงนั้นๆ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมอีกอย่างหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าละครพันทางของ นายเสรี หวังในธรรม ยังคงถือหลักการแสดงละครพันทางที่มีมาแต่เดิม แต่มีการปรับปรุงวิธีดำเนินการแสดงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

จากการที่มีผู้ติดตามชมละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศมากมายและต่อเนื่อง

กันมาตลอด บางคนดูซ้ำตอนละหลายๆ ครั้ง ติดตามดูอย่างไม่ย่อท้อแม้ว่าจะดูแต่ละครั้งต้องลำบากในการจ้องตัวตั้งที่กล่าวข้างต้นนี้ สาเหตุเพราะ

1. มีความชื่นชอบในตัวผู้กำกับ ผิกข้อม และดูแลทุกเรื่องในการแสดงตลอดจนแสดงเองคือ ตัวนายเสวี หวังในธรรม และติดตามมาก่อนเรื่องผู้ชนะสิบทิศ
2. ชอบรูปร่างหน้าตาและบทบาทของผู้แสดง เช่น ตัวจะเด็ด คือ ปกรณ์ พรพิสุทธิ์ และมังกราคือ ศุภชัย จันทร์สุวรรณ เป็นพิเศษ บางครั้งถึงกับเดินออกจากโรงละครถ้ามาดูแล้วปกรณ์และศุภชัยติดราชการอื่นแสดงไม่ได้ ไม่ยอมดูคนอื่นแสดง
3. ชอบเนื้อหาซึ่งอาจารย์เสวี ได้ดัดแปลงตัดทอนเรื่องราวแล้ว นำเหตุการณ์มาเชื่อมโยงกัน ทำให้เรื่องกระชับและเหมาะสมกับเป็นละครเวที ทำให้ผู้ชมได้รับความสนุกสนานและติดตามชมได้อย่างต่อเนื่อง
4. ชอบกลวิธีที่อาจารย์เสวี สอดแทรกตัวละครลงไปในการแสดง โดยไม่เสียเนื้อเรื่องเดิม ทำให้ผู้ชมได้หัวเราะ คลายความเครียด ทำให้ผู้ชมดูด้วยความเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย
5. ชอบดนตรีและเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง เพราะเป็นเพลงภาษาที่ให้ความไพเราะ และเพิ่มความมีชีวิตชีวาให้การแสดงละครเป็นอย่างดี
6. ชอบฉากและเครื่องแต่งกายซึ่งพัฒนารูปแบบให้สวยงามและเหมาะสมกับการแสดง

¹⁷ ปกรณ์ พรพิสุทธิ์, กระจกส่องใจไปสู่วิวัฒนาการ หน้า 83-84.

จากการศึกษาวิเคราะห์ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ พอจะสรุปถึงสาเหตุแห่งความสำเร็จได้ดังนี้คือ

1. แนวคิดและวิธีการเขียนบท ของอาจารย์เสรี ที่มีหลักว่า ลดความเครียด มีจิตวิทยา กล้าคิดกล้าทำ โดยมีแนวทางในการเขียนบทละครดังนี้

- อ่านต้นฉบับให้เข้าใจถ่องแท้ จับอารมณ์ตัวแสดงให้ได้ตามที่ผู้ประพันธ์กำหนดไว้
- ใช้ตัวตลกเดินเรื่อง จูงไปถึงจุดที่ต้องการทำให้เรื่องสนุกขึ้นโดยไม่ให้กระทบกระเทือนเนื้อเรื่องเดิม
- เปิดเรื่องด้วยการใช้ตัวสำคัญในตอนนั้นๆ
- ตำเนินเรื่องกระชับรวดเร็ว โดยการสร้างบทให้ต่อเนื่อง ไม่หยุดพักการแสดงเมื่อเปลี่ยนฉาก ทำให้อารมณ์ของผู้ดูต่อเนื่องกัน
- ปิดเรื่องให้หน้าติดตามต่อไป

2. การกำหนดบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครในเนื้อเรื่อง ซึ่งจากการที่อาจารย์เสรีอ่านนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของครูยาขอบแล้วซ้ำอีกจนจำได้ขึ้นใจ เข้าใจเนื้อเรื่องอย่างถ่องแท้ จนจับอารมณ์ของตัวละครได้ทุกตัว ทำให้อาจารย์เสรีมองเห็นบุคลิกลักษณะของผู้ที่จะนำมารับบทบาทหรือเป็นตัวแสดง ในละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศได้อย่างมีชีวิตจิตใจ และมีความสมจริงยิ่งขึ้น

3. การวางตัวผู้แสดงในเรื่องได้เหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ ซึ่ง นายเสรีสามารถมองเห็นว่าใครสมควรแสดงเป็นตัวไหน และด้วยความใกล้ชิดคลุกคลีอยู่กับศิลปินในกรมศิลปากร และวิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นอย่างดี จึงสามารถเลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยคล้ายคลึงกับตัวละครมารับบทของแต่ละตัวได้อย่างเหมาะสม

4. การสร้างตัวตลกแทรกเข้าไปในเนื้อเรื่องได้อย่างเหมาะสมและไม่ทำให้เรื่องเดิมเลิศจรรณรส และได้รับความบันเทิงในขณะชม

5. มีการฝึกซ้อมเป็นอย่างดีเยี่ยม เนื่องจากกรมศิลปากรไม่เคยเล่นเรื่องผู้ชนะสิบทิศมาก่อน เพราะถือว่าเป็นวรรณกรรมตลาด และอีกประการหนึ่ง กรมศิลปากรไม่ค่อยได้เล่นละครพูดมากนักสอนแต่เต้นรำ โขน ละคร เป็นหลักใหญ่ อาจารย์เสรีได้นำวิธีการมาจากมหาวิทยาลัยฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา มาใช้

กับการฝึกข้าราชการกรมศิลปากร ทำให้ศิลปินซึ่งมีความสามารถในการแสดงโขนละครเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เมื่อได้รับการชี้แนะวิธีการพูดจังหวะของการแบ่งวรรคตอนตลอดจนการใส่อารมณ์ในสีหน้า และน้ำเสียง ทำให้ผู้แสดงมีความมั่นใจในตัวเอง ประกอบกับการท่องบทอย่างแม่นยำ ทำให้ไม่ต้องพะวักพะวน ยิ่งทำให้กล้าแสดงออกมาอย่างเต็มที่ ทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งอารมณ์ ลีลา ท่าร่าเป็นที่ถูกอกถูกใจของผู้ชม และติดตามชมกันอย่างต่อเนื่อง

6. ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย ฉาก ดนตรี และเพลงประกอบการแสดง เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศส่วนใหญ่เป็นสำเนียงพม่า-มอญ ไทย จีน เงี้ยว ประกอบด้วยเพลงอัตราชั้นเดียว สองชั้น สามชั้น เพลงจะส่งผลถึงการแสดงอารมณ์ของตัวละครเป็นอย่างดี เพลงร้องจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศมีชีวิตชีวา และได้รับความนิยมตลอดจนการปรับปรุงแต่งเติมใส่เนื้อร้องเข้าไปอย่างไร้เพราะเพราะพริ้งเหมาะสมกับบรรยากาศในท้องเรื่อง

ข้อเสนอแนะ

ละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ได้มีการปรับปรุงรูปแบบตามยุคสมัย กาลเวลา เพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ทุกคนต้องใช้เวลารวดเร็วในการทำงาน ดังนั้นการแสดงต่างๆ ก็ต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในลักษณะของการสังเกตการณ์แบบผู้ชม และแบบสัมภาษณ์บุคคลากรที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้เขียนบท ผู้กำกับการแสดง เจ้าหน้าที่ฉาก แสง สี เสียง งานแต่งกาย ตลอดจนผู้แสดงและผู้ชม จึงทำให้พบว่าผู้แสดงส่วนใหญ่ใช้ลีลาในการพูดผสมกับท่าร่าแตกต่างจากละครพื้นทางในอดีต อาจถือเป็นแนวทางให้ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการแสดงละครไม่ว่าจะเป็นประเภทใด หากสามารถประยุกต์การแสดงละครให้พัฒนารูปแบบจากเดิมมาปรับเป็นผลงานสร้างสรรค์พัฒนาทางนาฏศิลป์ไทย อาจได้รูปแบบของละครที่ใช้กระบวนการสร้างนอกเหนือจากรูปแบบละครของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ศิลปินละครไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 ทำให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาการทำละครของคนรุ่นหลังต่อไป